

Людмила ЯСНОГУРСЬКА,

orcid.org/0000-0003-3039-447X

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) *kafedrarshu@ukr.net*

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ *LAWYER* В АНГЛІЙСЬКІЙ КОНЦЕПТОСФЕРІ

Стаття присвячена зіставному аналізу ознак концепту *lawyer* в англійській концептосфері. Досліджувані концепти являють собою складне багатокомпонентне ментальне утворення, що складається з багатьох частин і включає в себе велику кількість ознак, як ядерних, так і периферійних. Мета статті – виявити можливі розбіжності в змісті концепту в різних англомовних носіїв, які необхідно враховувати за умов міжкультурної комунікації. Методологія цього дослідження залучила порівняльний метод, аналіз семантики ключового слова та порівняльний аналіз дискурсивних ситуацій. У результаті дослідження доведено, що, будучи близькими за своїм змістом, досліджувані концепти не збігаються повністю у своїх потенційних інтерпретаційних ознаках. Робиться висновок, що в американському концепті більшої значущості набувають вузькопрофесійні характеристики юриста, в той час як у британському концепті дуже важлива його суспільно-політична діяльність.

У статті комплексно описується концепт '*lawyer*', репрезентований в англійській мові. Досліджується ядро концепту, відображене в семантиці ключового слова і визначене інтерпретаційним полем концепту, представленим у контекстах і дискурсивних ситуаціях, в яких вживається ключове слово.

Наголошується, що сучасна теорія права, поза сумнівом, вимагає від дослідників засвоєння і застосування нових методологічних підходів. У зв'язку з цим концепція оновлення пізнання права виходить із необхідності відмежування від суто позитивістського підходу щодо пізнання правових явищ. У цьому аспекті актуальність проблеми, якій присвячена стаття, не викликає сумніву.

Автори статті підкреслюють, що англійська мова має кілька територіальних варіантів, якими користуються народи різних країн: британці, американці, австралійці, новозеландці тощо. У цьому дослідженні вивчаються особливості британського і американського концепту '*lawyer*'.

Зазначається, що більш повний аналіз периферійних концептуальних значень можливий за умов вивчення контекстів, де використовуються ключові одиниці концепту, представлені в мовних корпусах.

Ключові слова: концепт, ядерні ознаки, периферійні ознаки, інтерпретаційне поле концепту.

Liudmyla YASNOHURSKA,

orcid.org/0000-0003-3039-447X

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages

Rivne State University of the Humanities

(Rivne, Ukraine) *kafedrarshu@ukr.net*

LANGUAGE REPRESENTATION OF THE *LAWYER* CONCEPT IN THE ENGLISH CONCEPTOSPHERE

The article is devoted to a comparative analysis of the features of the concept of lawyer in the English conceptosphere. The studied concepts are a complex multi-component mental formation, consisting of many parts and including a large number of features, both nuclear and peripheral. The purpose of the article is to identify possible differences in the content of the concept in different English-speaking media which must be taken into account in terms of intercultural communication. The methodology of this study involved a comparative method, analysis of keyword semantics and comparative analysis of discursive situations. As a result of the research it is proved that being close in their content the studied concepts are not completely identical in their potential interpretive features. It is concluded that in the American concept the narrow professional characteristics of a lawyer become more important while in the British concept his/her socio-political activity is very important.

The article attempts to comprehensively describe the concept of '*lawyer*', which is represented in English. Huge attention is given to the core of the concept which is reflected in the semantics of the keyword and includes the interpretive field of the concept presented in the contexts and discursive situations in which the keyword is used.

It is emphasized that the modern theory of law, of course, requires researchers to master and apply new methodological approaches. In this regard, the concept of updating the knowledge of law is based on the need to distinguish from a purely

positivist approach to the knowledge of legal phenomena. In this aspect, the relevance of the problem to which the article is devoted is undoubtedly important.

The authors of the article emphasize that the English language has several territorial variants which are used by the peoples of different countries: the British, Americans, Australians, New Zealanders and others. This study examines the features of the British and American concept of 'lawyer'.

It is noted that a more complete analysis of peripheral conceptual features could be conducted by examining the contexts in which the key units of the concept presented in the language corpora are used.

Key words: *concept, key features, periphery features, interpretative field of the concept.*

Постановка проблеми. Поняття «концепт» – ключове в сучасній когнітивній лінгвістиці. За визначенням З. Д. Попової та І. А. Стернина, розглядаємо концепт як «дискретне ментальне утворення, що є базовою одиницею розумового коду людини, відносно впорядкованою внутрішньою структурою, сформованою у результаті пізнавальної когнітивної діяльності особистості та суспільства і містить комплексну, енциклопедичну інформацію про те, що відображається предметом або явищем, про інтерпретацію конкретної інформації громадською свідомістю і співвідношенням суспільної свідомості до конкретного явища або предмета» (Попова, 2007: 24). Отже, семантичні ознаки концепту, що репрезентується в мові, можуть відрізнятися в різних народів.

За останні десятиліття в теоретичній соціології створена низка оригінальних, добре розвинених концепцій сучасності. Досвід трансформації різних суспільств засвідчив, що проблема права людини, актуалізована як державними інститутами, так і інститутами громадянського суспільства, є головним питанням, цілеспрямоване вирішення якого може сприяти інтенсифікації руху молодих суспільств демократичним шляхом, блокувати авторитарні механізми управління, істотно змінити співвідношення авторитаризм / демократія на користь останньої. У зв'язку з цим виникла необхідність нової рефлексії сучасних соціальних процесів у контексті права та його професійних представників, що сприяло актуалізації наукових уявлень про цей феномен соціального життя. Саме тому предмет дослідження – концепт *lawyer* на прикладі його репрезентації в англійській мовній картині світу.

Аналіз досліджень. Теоретичною основою дослідження стали наукові праці З. Д. Попової з когнітивної лінгвістики, дослідження Ю. Д. Апресяна про лексичну семантику, С. А. Аскольдова-Алексєєва – про теорію словесності, енциклопедичне видання М. В. Богуславського та інших.

Виклад основного матеріалу. Англійська мова має кілька територіальних варіантів, якими послуговуються народи різних країн: британці, американці, австралійці, новозеландці тощо. У цьому дослідженні вивчаються особливості

британського й американського концепту *lawyer*. Незважаючи на деякі відмінності між правовими системами США й Англії, основний фонд юридичних термінів спільний для обох країн, оскільки США перейняли з англійського права багато принципів, понять і термінів. Надалі спільність мови полегшувала процес впливу американської та британської культур одна на одну.

Концепт *lawyer* в англійській мові являє собою багатокомпонентне ментальне утворення, що складається з багатьох частин і має велику кількість ознак. Він репрезентується різними лексико-фразеологічними засобами і вимагає комплексного лінгвокогнітивного опису. Ми описуємо зміст концепту через визначення його ядерних і периферійних значень. Ядерні значення концепту виявляються в семантиці ключового слова, вивчення якої передбачає аналіз словникових дефініцій і дослідження лексичної сполучуваності конкретного слова. Контексти і дискурсивні ситуації, в яких використовується ключове слово концепту, дають нам змогу «істотно розширити окремі потенційні ознаки за рахунок концептуальних ознак, що належать в основному до інтерпретаційного поля концепту» (Попова, 2001: 76). Для визначення того, як цей концепт осмислюється в національній свідомості, в нашій статті аналізуються афоризми й анекдоти, в яких відбувається об'єктивізація цього концепту в англійській мові. Приналежність інтерпретаційних значень концепту до ядра або периферії визначається «яскравістю ознаки у свідомості носія відповідного концепту» (Попова, 2007: 79).

Лексичною одиницею, що здійснює базову вербалізацію досліджуваного нами концепту в англійській мові, є слово *lawyer*. Лексичне значення цієї одиниці пояснюється як у загальномовних словниках, так і в спеціальних юридичних словниках англійської мови. Отже, ця лексема є загальномовним словом і терміном юриспруденції. При цьому лексема *lawyer* не є вузькоспеціальним поняттям, її термінологічне значення майже не відрізняється від загальномовного, тому в багатьох британських юридичних словниках цей термін не отримує спеціального тлумачення: наприклад, немає словникової статті *lawyer* в

Оксфордському і Кембриджському юридичних виданнях (A Dictionary of Law. Fifth edition, 2003; Dictionary of Law. Second Edition, 1998). Однак автори американських спеціальних юридичних словників (Webster's Dictionary of Law, 2000; Black's Law Dictionary 2nd Edition) містять тлумачення терміна *lawyer* і більш детально конкретизують зміст цієї лексеми, аніж загальні тлумачні словники, розширюючи значення концепту.

У загальнономовних словниках знаходимо такі визначення слова *lawyer*:

1) *a person who practices or studies law, especially (in the UK) a solicitor or a barrister or (in the US) an attorney* (Oxford English Dictionary);

2) *someone whose job is to understand the law and deal with legal situations* (Cambridge Advanced Learner's Dictionary);

3) *a person who is qualified to advise people about the law and represent them in court* (Collins English Dictionary);

4) *someone whose profession is to provide people with legal advice and services* (Macmillan English Dictionary for Advanced Learners);

5) *someone whose job is to advise people about laws, write formal agreements, or represent people in court* (Longman Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners).

Наведені дефініції містять вказівку на те, що *lawyer* – це людина певної професії, а також перераховуються деякі типові види діяльності юристів. Узагальнення відомостей з усіх п'яти дефініцій дає змогу проаналізувати широкий спектр виконуваних дій: юристи вивчають право (*study law*), розуміють право (*understand law*), застосовують право на практиці (*practice law*), вирішують правові проблеми (*deal with legal situations*), надають юридичні консультації та юридичні послуги (*provide legal advice and services*), укладають офіційні угоди (*write formal agreements*), представляють людей у суді (*represent people in court*).

В американських юридичних словниках містяться такі тлумачення терміна *lawyer*:

1) *a person whose profession is to advise or act for clients in legal matters; a person licensed by a state to practice law* (Webster's Dictionary of Law, 2000: 266);

2) *a person learned in the law; as an attorney, counsel, or solicitor. Any person who, for fee or reward, prosecutes or defends causes in courts of record or other judicial tribunals of the United States, or of any of the states, or whose business it is to give legal advice in relation to any cause or matter whatever* (Black's Law Dictionary 2nd Edition).

Група емоційно-оцінних словосполучень не надто чисельна. До неї можна зарахувати приклади: *a clever lawyer* (розумний, талановитий юрист), *a hotshot lawyer* (модний, успішний юрист) (Longman Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners), *Philadelphia lawyer* (хитрий, спритний юрист) (Black's Law Dictionary 2nd Edition). Цікаво зазначити, що рівень оцінного значення в цих словосполученнях варіюється від суто позитивного до злегка іронічного, але при цьому позитивного.

У загальнономовних і спеціальних словникових виданнях зібрана дуже велика кількість словосполучень на позначення спеціальності чи спеціалізації юристів. Наприклад, у «Словнику сучасної англійської мови Лонгман» знаходимо такі приклади: *a defense lawyer* (адвокат, захисник), *a prosecution lawyer* (обвинувач, прокурор), *a civil rights lawyer* (юрист, який спеціалізується у цивільному праві), *a criminal lawyer* (юрист, який спеціалізується в галузі кримінального права), *a libel lawyer* (юрист, який спеціалізується у справах про наклеп) (Longman Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners). В «Юридичному словнику Блека» містяться такі приклади вживання терміна *lawyer*: *tax lawyer* (юрист, який спеціалізується у податковій сфері), *common lawyer* (юрист-спеціаліст із загального права), *Wall Street lawyer* (юрист, який працює у великій фірмі та представляє великі корпорації і компанії), *jail-house lawyer* (людина, яка відбуває термін тюремного ув'язнення і вивчає право з метою надання правової допомоги собі та іншим ув'язненим) (Black's Law Dictionary 2nd Edition). Найбільшу кількість словосполучень із лексемою *lawyer* ми зафіксували в «Англо-українському юридичному словнику». При цьому зі 45 представлених словосполучень 38 називають юридичні спеціалізації чи професії, що засвідчує специфіку галузі. Наприклад, крім наведених вище сполучень, у цьому словнику зафіксовані такі назви: *labour lawyer* (фахівець із трудового права), *private lawyer* (фахівець із приватного права), *legislative lawyer* (фахівець із законодавства, юрисконсульт законодавчого органу), *commercial lawyer* (фахівець із торговельного права) і багато інших (Англійсько-український юридичний словник, 2003: 64–66).

Інтерпретаційне поле концепту має концептуальні ознаки і стереотипи, «відображені в пареміях, афоризмах, крилатих висловах, притчах, а іноді і значних за обсягом публіцистичних, художніх і наукових текстах» (Попова, 2001: 99). У нашому дослідженні проаналізовані 100 афоризмів і цитат британських і американських юристів, політи-

ків, письменників, журналістів, акторів ХХ ст. Ці висловлювання були відібрані методом суцільної вибірки з Інтернет-сайтів (All Great Quotes / Famous Lawyer Quotes; Jonathan Lockwood Huie's Inspirational Quotes About Lawyer.).

Більш розгорнуті дискурсивні ситуації, в яких вербалізуються потенційні смисли й значення концепту, представлені в англійських анекдотах. В англійській лінгвокультурній традиції відомо багато анекдотів про юристів (jokes about lawyers). Їм присвячуються спеціальні наукові дослідження, наприклад, монографія Christie Davies «Jokes and Targets», в одному з розділів якої детально аналізуються анекдоти про юристів (Christie, 2011: 184–212). Сам факт великого поширення анекдотів про юристів вказує на те, що в суспільстві представники цієї професії відіграють помітну роль, і багато дій юристів викликають осуд, оскільки суперечать поняттям народної етики і справедливості. Необхідно мати на увазі, що специфіка жанру анекдоту передбачає критичне ставлення до описуваної галузі дійсності і виявлення її недоліків (Данилов, 2012: 13). Тому апіорі не варто очікувати, що серед ознак концепту *lawyer*, закріплених в анекдотах, ми зустрінемо позитивні характеристики людей такої професії.

Нарешті, неприязне ставлення до юристів пов'язане також із тим, що вони збагачуються за рахунок трагічних ситуацій, в які потрапляють громадяни (літак зазнає аварії, нещасні випадки з викликом швидкої допомоги).

Девіс Крісті, автор наукової праці «Jokes and Targets», присвяченої аналізу анекдотів про юристів, вказує на те, що в американських жартах вони висміюються за користолюбство, спритність, підступність, аморальність. Це люди, які вміють переконувати і зловживати довірою інших у своїх корисливих цілях (Christie, 2011: 184–187). Такі оцінні значення побутують у свідомості носіїв мови. Їх зараховують до ядра досліджуваного нами концепту.

Висновки. Отже, в результаті аналізу семантики ключового слова концепту *lawyer*, а також контекстів і дискурсивних ситуацій, в яких воно використовується, було виокремлено велику кількість значень концепту. Описані значення концепту належать до ядра його змісту, оскільки вони стійко відтворюються в проаналізованому матеріалі. Більш повний розгляд периферійних концептуальних значень можна провести, вивчаючи контексти, де використовуються ключові одиниці концепту, представлені в мовних корпусах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо-український юридичний словник. Київ : МАУП, 2003. 120 с.
2. Данилов К. В. Концепт «Учитель» в сознании ученика на примере англоязычного анекдота. *Проблемы теоретической и прикладной лингвистики* : межвуз. сборник науч. тр. Саратов : Наука образования, 2012. С. 11–13.
3. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж : Истоки, 2001. 192 с.
4. Попова З. Д., Стернин И. А. Семантико-когнитивный анализ языка. Воронеж : Истоки, 2007. 250 с.
5. A Dictionary of Law. Fifth edition. Oxford : Oxford University Press, 2003. 551 p.
6. All Great Quotes: Famous Lawyer Quotes. URL: http://www.allgreatquotes.com/lawyer_quotes.shtml (дата звернення: 02.02.2021).
7. Black's Law Dictionary 2nd Edition. URL: <http://thelawdictionary.org> (дата звернення: 02.02.2021).
8. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 02.02.2021).
9. Christie J. H. Davis Jokes and Targets. Indianapolis: Indiana University Press, 2011. 328 p.
10. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com> (дата звернення: 02.02.2021).
11. Oxford English Dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com> (дата звернення: 02.02.2021).
12. Dictionary of Law. Second Edition. Cambridge: Peter Collin Publishing, 1998. 258 p.
13. Jonathan Lockwood Huie's Inspirational Quotes About Lawyer. URL: <http://www.quotes-inspirational.com/quotes/lawyer/> (дата звернення: 02.02.2021).
14. Longman Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners. URL: <http://www.ldoceonline.com/> (дата звернення: 02.02.2021).
15. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. URL: <http://www.macmillandictionary.com/> (дата звернення: 02.02.2021).
16. Webster's Dictionary of Law. New York : Random House, 2000. 528 p.
17. WorkJoke Professional Jokes: Funny Lawyers Jokes. URL: <http://www.workjoke.com/lawyers-jokes.html> (дата звернення: 02.02.2021).

REFERENCES

1. Anhliisko-ukrainskyi yurydychnyi slovnyk [English-Ukrainian legal dictionary]. Kyiv : MAUP, 2003. 120 p. [in Ukrainian].
2. Danilov K. V. Kontsept «Uchitel» v soznanii uchenika na primere angloyazychnogo anekdota. [Concept "Teacher" in the mind of a student on the example of an English-language anecdote]. Problems of theoretical and applied linguistics: materials of the interuniversity scientific conf. Saratov: Nauka obrazovaniya, 2012. Pp. 11–13. [in Russian].

3. Popova Z. D., Sternin I. A. Ocherki po kognitivnoy lingvistike [Essays on Cognitive Linguistics]. Voronezh : Istoki, 2001. 192 p. [in Russian].
4. Popova Z. D., Sternin I. A. Semantiko-kognitivnyy analiz yazyka [Semantic-cognitive analysis of language]. Voronezh: Istoki, 2007. 250 p. [in Russian].
5. A Dictionary of Law. Fifth edition. Oxford : Oxford University Press, 2003. 551 p.
6. All Great Quotes: Famous Lawyer Quotes. URL: http://www.allgreatquotes.com/lawyer_quotes.shtml (reference date: 02.02.2021).
7. Black's Law Dictionary 2nd Edition. URL: <http://thelawdictionary.org>
8. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org> (reference date: 02.02.2021).
9. Christie J. H. Davis Jokes and Targets. Indianapolis: Indiana University Press, 2011. 328 p.
10. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com> (reference date: 02.02.2021).
11. Oxford English Dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com> (reference date: 02.02.2021).
12. Dictionary of Law. Second Edition. Cambridge: Peter Collin Publishing, 1998. 258 p.
13. Jonathan Lockwood Huie's Inspirational Quotes About Lawyer. URL: <http://www.quotes-inspirational.com/quotes/lawyer/> (reference date: 02.02.2021).
14. Longman Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners. URL: <http://www.ldoceonline.com/> (reference date: 02.02.2021).
15. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. URL: <http://www.macmillandictionary.com/> (reference date: 02.02.2021).
16. Webster's Dictionary of Law. New York : Random House, 2000. 528 p.
17. Work Joke Professional Jokes: Funny Lawyers Jokes. URL: <http://www.workjoke.com/lawyers-jokes.html> (reference date: 02.02.2021).